



# ormancılık araştırma BÜLTENİ

YIL:2014

SAYI:4

İşletme

## ANTALYA ORMAN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜNDE ORMAN YANGINLARINDA ÇALIŞAN İŞÇİLERİN ÇALIŞMA KOŞULLARI VE İŞ DOYUMU DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

### Giriş

Orman yangınlarını önleme ve söndürme hizmetlerinde çalışan işçiler üç ana grupta toplanır. Bunlar gözetleme işçileri, haberleşme işçileri ve yangın söndürme işçileridir. Antalya Orman Bölge Müdürlüğü orman yangınları bakımından Türkiye'nin en hassas bölgelerinden biridir. Bu çalışmada; insanların iş yaşamlarında mutlu ve başarılı olmasında önemli bir faktör olarak kabul edilen iş doyumunu düzeyi, Antalya Orman Bölge Müdürlüğünde orman yangınlarında çalışan işçiler için ortaya konmuştur. Ayrıca, işçilerin çalışma koşulları, demografik özellikleri incelenmiş, ormancılık sektöründe insan kaynağının iyileştirilmesi ve gelişimine katkıda bulunmak, iş kazalarının azalmasına, kalitenin artmasına, yangın başarısının artırılmasını sağlayarak ülke ekonomisine katkıda bulunmak hedeflenmiştir.



### Yapılan Çalışmalar

Proje 2011-2014 yılları arasındaki 4 yıllık bir zaman dilimini kapsamıştır. Antalya Orman Bölge Müdürlüğüne bağlı 13 İşletme Müdürlüğünde; müdahale ekiplerinde, kulelerde ve haberleşmede

çalışan 370 işçi ile anket çalışması yapılmıştır. Ankette demografik bilgiler, çalışma koşulları, yangın sırasında arazide karşılaşılan sorunlar, işçilerin yangın organizasyonu ile ilgili düşünceleri gibi konuları test etmeyi amaçlayan sorulara yer verilmiştir. Bireylerin işlerinden aldıkları doyumun düzeyini belirlemek amacıyla Hackman ve Oldham (1975), tarafından geliştirilen iş doyumunu ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek; daha önce orman yangınlarında çalışan işçilerde denenmediği için bu çalışmada ölçeğin güvenilirlik analizi ayrıca yapılmış, verilerin genel güvenilirlik değeri 0,895 olarak bulunmuştur. Ayrıca ankette deneklerin işle ilgili sorunlarını ifade edebilecekleri açık uçlu sorulara da yer verilmiştir.

Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistik bulguları frekans ve % değerler olarak hesaplanmış, yaş, medeni durum, eğitim gibi demografik değişkenlerin iş doyumunu ile olan ilişkilerine yönelik oluşturulan hipotezleri test etmek amacıyla da anova testi, basit korelasyon analizleri yapılmıştır. Aynı zamanda toplanan veriler binom değişkenlerine dönüştürülerek aritmetik ortalamaları alınmıştır.



## Sonuç ve Öneriler

Araştırmaya katılan işçilerin % 89,5'inin 25-54 yaş gurubunda,yani aktif çalışabilecek yaşta oldukları görülmüştür. 55-64 yaş gurubunda yer alan işçilerin en fazla (% 9,2) gözetlemede çalışan işçiler içinde olduğu belirlenmiştir. 25-34 yaş gurubundaki işçilerin 45-54 yaş gurubundakilere göre iş doyumunun daha düşük olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan işçilerin % 55,3'ü ilkokul mezunudur.İlkokul öğrenim düzeyindeki ( $\bar{x}$  =3,33) çalışanların, ortaokul ( $\bar{x}$  =2,73), lise ( $\bar{x}$  =2,84) ve yükseköğrenim ( $\bar{x}$  =2,59) düzeyindeki çalışanlara göre iş doyumunu düzeyi daha yüksektir. İlkokul mezunu çalışanların sayısı azaldıkça organizasyonda görev alan işçilerin genel iş doyumunun da azalacağından hareketle önümüzdeki yıllarda yöneticilerin çalışanların beklentilerinin daha yüksek olacağını dikkate alması faydalı olacaktır. Antalya Orman Bölge Müdürlüğünde doyum düzeyi en düşük olanlar üniversite-lisansüstü öğrenim grubudur. Bu kişilerin yangın organizasyonunda daha etkili olabilecek noktalarda görevlendirilerek değerlendirilmesi hem başarının artmasına hem de bu işçilerin iş doyumunun artmasına katkı sağlayacaktır.

Görüşülen işçilerin % 50,5'inin geçici pozisyonda çalıştığı saptanmıştır. Geçici pozisyonda çalışan işçilerin tamamı kadro almak istediklerini dile getirmişlerdir. İşçilerin % 37,6'sı uzun süren yangınlarda, değişim/dinlenme olanağı bulamadığını belirtmiştir. Çalışmada özellikle uzun süren yangınlarda vardiyalı çalışmaya geçilmesi ve yangın sezonunda yangın söndürme işi dışında yapılan işler nedeniyle meydana gelen aşırı yorgunluğun önüne geçilmesi için iş tanımlarının yeniden gözden geçirilmesi önerilmiştir.

Çalışma koşulları değerlendirildiğinde birçok ekip binasında ve kulelerde fiziki ortam koşullarının iyileştirilmesine halen ihtiyaç bulunduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan işçilerin orman yangınlarında çalışma süreleri ile iş doyumunu düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ( $r=0,429$ ,  $p< 0.05$ ) yani çalışma süresi arttıkça iş doyumunu artmaktadır. Antalya Orman Bölge Müdürlüğündeki Orman İşletme Müdürlüklerinin yangına hassasiyet dereceleri ile

işçilerin iş doyumunu düzeyleri arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür.

İş doyumunu ölçeğindeki 14 sorunun ortalamalarına bakıldığında ise; genel ortalama 3,06, müdahale ekiplerinin ortalaması 3,11, gözetlemede çalışan işçilerin ortalaması 2,92, haberleşmede çalışan işçilerin ortalaması da 2,96 olarak bulunmuştur. Bu ortalamalar göstermektedir ki, Antalya Orman Bölge Müdürlüğünde orman yangınlarında çalışan işçilerin iş doyumunu seviyesi orta düzeydedir.

İş doyumunu ölçeğinde elde edilen ortalama değerlere bakıldığında; en yüksek puan alan ilk üç soru sırasıyla “İş yerinde birlikte çalıştığımız arkadaşlarımızla işbirliği içinde misiniz?, (4,04)”, “İşinizde beraber çalıştığınız kişilerden memnun musunuz? (3,82)” ve “Amirlerinizden gördüğünüz destekten memnun musunuz? (3,25)” sorularıdır. En düşük puanı alan soru ise, “İşinizde kişisel gelişme ve yükselme olanakları var mı? (2,27)” sorusudur. Bu orman yangınlarında çalışan işçilerin çalışma koşulları ve iş tanımları nedeniyle beklenen bir sonuçtur. Yapılacak maddi iyileştirmeler ya da yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik yapılan düzenlemeler iş doyumunu yükseltmesi bakımından önemli olsa da işçilerin kişisel gelişimine yapılacak yatırımlar ve iyileştirmeler iş doyumunun yükselmesini kalıcı olarak sağlaması bakımından önemlidir. Bu nedenle ileriki dönemlerde bu konuda iyileştirmelere gidilmesi, işçilere belli bir çalışmanın ve başarının sonucunda daha iyi konumda ya da daha iyi koşullarda çalışma fırsatlarının sunulmasına yönelik çalışmaların yapılması yararlı olacaktır.

İşçileri orman yangınlarının söndürülme başarısında en önemli gördükleri eksiklikler içinde “işçi sayısının yetersiz oluşu” seçeneği ilk sırada, “aşırı yorgunluk” ikinci sırada ve “yangın alanına erken ulaşamaması” seçeneği de üçüncü sırada gelmiştir. Bu konunun yangın yönetiminden sorumlu yöneticiler tarafından dikkate alınması gerçekten bir eksikliğin olup olmadığının değerlendirilmesi yararlı olacaktır.

Bunların dışında işçilere ilk yardım, mesleki eğitimler, kişisel koruyucu malzemeler, araç-gereç eksiklikleri, çalışma süreleri gibi pek çok konuda sorular sorularak değerlendirmeler yapılarak önerilerde bulunulmuştur.

### Ayrıntılı bilgi için:

Yazışma Adresi: Batı Akdeniz Ormanlık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, PK:264,07002 Antalya Tel: (242) 3450438 Faks: (242) 3450450

Web: <http://isletme.ogm.gov.tr>

Proje Yürütücüsü: Dr. Zerrin KOŞDEMİR Proje Araştırmacıları: Necmettin AY, Kader Hale GÜLER